

Per 211/1908

10002709, 23

BOJNICE (GORIZA)

Štev. 23.

GORSKI GOSPODAR

List za povpspeševanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje **Dominko Viljem**, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja »Goriško kmetijsko društvo« v Gorici — Korenski trg št. 2. List izhaja v začetku in v polovici vsakega meseca ter stane 3 K na leto. Udje »Goriškega kmetijskega društva« dobivajo list brezplačno

J. Zornik

Gorica, Gosposka ulica št. 11 priporoča najtopleje svojo veliko zalogo vsakovrstnega modnega blaga, perila, pletenin, zimске rute, šerpe, čevlje, kožuhovine itd.

Anton Kuštrin v Gorici, (v lastni hiši) Gosposka ulica št. 25, priporoča svojo veliko trgovino jedilnega blaga po najnižjih cenah. Postrežba točna. Pošilja po železnici in pošti po naročilih. Za naročila iz dešele zadostuje dopisnica.

M. Poveraj v Gorici na Travniku priporoča svojo izborno trgovino.

Krasne, velike belgijske kunce po 8 K eden, ima na prodaj Ivan Metliko v Klanecu — Istra.

Lastna delavnica za tapacirano pohištvo

Denar prihrani kdor kupi izgotovljeno pohištvo pri
ANTON BREŠČAR
Gorica, Gosposka ulica št. 14

Via Signori lastna hiša kateri ima v zalogi najboljšo izbero **pohištva vseh slogov**, za vsaki stan, priprostega in najfinerega izdelka. Različno pohištvo iz železa, podobe na šipe in platno, ogledala, žime in platno.

Cene brez konkurence. — Daje se tudi na obroke

Josip Patek

naslednik Karola Čufer, prva in edina slovenska kleparnica v Gorici, ulica della Croce št. 8 izvršuje vsa stavbena in galanterijska dela po načrtih. Posebno se pri-

poroča vsem kmetovalcem za: **meha za žveplanje po zadnjem sistemu, škropilnice za vitrijol, polivalnike za vrte.** Novost: **ventilatorji za dimnike.** Poprave se izvršujejo točno in po zmerni ceni. Svoji k svojim!

„Krojaška zadruga“

Gorica

P. n.

Že lansko leto smo slavnemu občinstvu naznanili, da smo prevzeli vsled vedno bolj naraščajočega prometa obširne prostore v Gosposki ulici 6. Letos smo te prostore primerno uredili tako, da nam ti prostori sedaj omogočajo imeti mnogo večjo in lepšo zalogo blaga.

Dejstvo, da pri nas promet od dne do dne bolj raste, nam omogoča, da so cene pri nas čudovito nizke.

Vabim vse p. n. odjemalce najspoštjivejše v našo trgovino. Prepričali se bodo, da je naša trvdka prva ne le po kakovosti blaga, ampak da smo tudi neprekosljivi, kar se tiče dobrega ukusa.

Zagotavljam Vas točne in solidne postrežbe in nizkih cen. Zato prosim, da si ogledate našo trgovino in zalogo.

Z odličnim spoštovanjem udani

Teodor Hribar.

Prosiva zahtevati listke!!

Največja trgovina z železjem

Konjedic & Zajec v Gorici

pred nadškofijo št. 11.

Največja zaloga vseh stavbnih potrebščin, kakor: cement, stavbne nositelje, vsakovrstne okove, železje, strešna okna, cevi za stranišča itd. ima v zalogi orodje za vsa rokodelstva iz najbolj slovečih tovarn. Opozarja na svojo bogato izber kuhinjskega in hišnega orodja, pečij, štedilnikov po brezprimerno nizkih cenah.

Edina zaloga stavbenih nositeljev v Gorici. Pocinkana žica za vinograde po znižanih cenah!

Pozor!

Eno krono nagrade izplačava vsakemu, kdor dokaže s potrdili najine nove amerikske blagajne, da je vkupil pri naju za 100 K blaga.

Prosiva zahtevati listke!!

Pozor! Eno krono nagrade

Pozor! Eno krono nagrade

Cepljenke (stratificirane -
trte) vseh vrst ima v
veliki množini na prodaj
100 kom. prve vrste po
14 K **Vekoslav Bra-**
tina Ustje Ajdovščina.

Ključce Aramon ru-
pestris Gan-
zin šte. 1 kupi v vsaki
množini **Vekoslav Bra-**
tina, posestnik Ustje,
Ajdovščina - - - - -

Junček, čiste švicarske pasme, - -

star 12 mesecev, pri zadnji razstavi gov. živ. v Sežani je dobil I. da-
rilo, se prod. Pojasnila se dobi pri „Zav. gov. živine v Lokvi na Krasu.“

„Goriško vinarsko društvo“

vpisana zadruga z omejeno zavezo
v Gorici, ima v svojih zalogah in
prodaja **naravna in pristna vina** z
Brd, z Vipavskega in Krasa. Raz-
pošilja na vse kraje od 56 litrov
dalje. Uzorce vin pošilja na zahtevo.
Cene zmerne, postrežba točna in
reelna. Sedež društva: Gorica, ulica
sv. Antona št. 7.

Umetne ognje,

kakor: rakete, bengalične luči, rimske sveče, kolesa tudi po posebnih načrtih izdeluje trdka

Ferd. Makuc

tovarna umetnih ognjev
Gorica.

Povsod koder je prepovedano v resnici nevarno streljanje z železnimi možnarji se danes rabijo **papirnatimi topiči** in sicer zato ker so oblastva dovolila vporabo teh, ker je spoznala da niso nevarni.

Zvedel sem da je na Kranjskem razširjeno mnenje da je vsako streljanje prepovedano. To pa je napačno. Prepovedano je samo streljanje z železnimi možnarji. Priporočam toraj slav. županstvom in cerkvenim predstojnikom, da ob raznih slavnostih streljajo edino le z **papirnatimi topiči**, katere razpošiljam v zabojih, po: **50 komadov, za 20 kroun, 100 komadov za 40 kroun.**

DENDRIN

(Karbolinej v vodi raztopen.)

Najboljše sredstvo za pokončevanje mrčesa in rastlinskih zajedalk na sadnih drevesih, katero se je jako dobro obneslo po zimi leta 1908. — Spričevala, navodila in uzorci se pošiljajo na zahtevo brezplačno. Tovarna za izdelovanje karbolineja R. Avenarius, Amstetten, Nižje Avstrijsko.

Dobi se pri:

H. Hausbrandt v Trstu via Cecilia 12 in
pri Goriškem kmet. društvu v Gorici - -

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspeševanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.
Izdaja „Goriško kmetijsko društvo“.

Štev. 23.

V Gorici, dne 31. decembra 1908.

Tečaj IV

Kako se odpravi iz vina duh po plesnivcu in žveplu?

O tem piše g. R. Dolénc v „Wein Zeitung“ naslednje :

V vseh vinorodnih krajih je bila letos izredno dobra vinska letina. Iz tega vzroka je primanjkovalo povsod vinske posode in primoran je bil marsikateri, da je posegel po starih sodih, kateri so ležali že več let prazni in napolnili v to pokvarjeno posodo svoj mošt. Zato se bo dobilo v marsikateri kleti letos vino, ki bo smrdelo po plesnivcu in žveplu in bi ga vsak zelo rad popravil. Iz moje dolgotletne prakse v kletarstvu priporočam zlasti dva načina, ki sta se še vselej izvrstno sponesla. Zoper duh po plesnivcu priporočam fino namizno olje, katero pa ne sme imeti nikakega duha. Preden se vino popravlja z oljem, treba ga je najpoprej preskusiti, če je primerno toplo. V ta namen naj se vzame steklenico od ene četrtinke ali pol litra, ter se jo napolni z onim vinom, kateremu se dolije olja eno žličko za kavo in se vse skupaj prav dobro premeša. Če jc olje, ki se zbere po nekaj urah na površini vina, tekoče, ni vino premrzlo, ter je sposobno za to, da se ga popravi. Ako se pa zbere olje vrh vina v obliki biserov ali zrn, potem je vino prehladno in počakati se mora v tem slučaju s popravljanjem do prihodnje spomladi, dokler se primerno ne ogreje. S plesnivim vinom ravnati je potem na sledeči način: Najpoprej naj se pripravi eden ali več zdravih sodov, ki držé vsi skupaj toliko, kolikor je pokvarjenega vina. V te sode naj se pretoči potem vino kolikor mogoče hitro z brenčači ali škafi, nikar pa ne s smrkom ali pumpo in zliva naj se med pretakanjem vanj večkrat nekoliko olja in sicer toliko, da pride na vsak hektoliter 0 25 l olja, toraj na 20 hl. vina 5 ali 6 litrov. Ko je vse vino pretočeno in

mu je bila dodana primerna množina olja, vtakne naj se v sod skozi luknjo na vehi snažen kolec in meša ž njim vino tako dolgo, dokler se ne razdeli vse olje po vinu. Pri večjih sodih naj se meša 10—15 minut, na to naj se sod zaveha in pusti popolnoma pri miru blizu 3 tedne. Ko ta čas preteče, ločiti je treba olje iznad vina, kar se zgodi najlažje na naslednji način: Krog vehe naj se napravi nekak jez iz ila, pustivši na eni strani nekak odtok, (kifeljc iz ila v obliki stisnjene podkve) in položi krog luknje na vehi.

Na oni strani, kjer je jez (kifeljc) odprt, naj se doge soda omije in podstavi pod sod na tla široko skledo, da bo teklo olje iz soda v njo. Ako se vtakne v luknjo na vehi tak lijec, ki se podaljšuje spodaj v dolgo cev in naliva skozi njega vino v sod, izpodrine vino olje, ki plava na površju vina iz soda. Da gre to delo hitrejše od rok, treba je potolči med nalivanjem vina v sod večkrat krog vehe z lesenim batom.

Olje, ki odteče iz soda, ima prav malo duha po plesnivcu in porabi se ga prav lahko za zabelo, iz vina pa se odpravi duh po plesnivcu popolnoma.

Da se odpravi iz vina duh po žveplu (gnilih jajcih), ki se rad pojavi v vinih, ki se jih je shranilo v sode, katere se je žveplalo redno skozi več let, toraj v take, ki niso plesnjivi, je najboljše, ako se naliva vino v sod z bakrenim, znotraj nepocinjenim lijem. Vino pa se mora pretakati s škafi ali brentači, nikar ne s pumpo in med pretakanjem naj se lij recimo po vsakem dvajsetem brentaču odrgne s platneno ruto, da postane zopet svetel. Na enak način naj se ravna z vini, ki so dobila ta duh od žveplanega grozdja.

Kako se pridelava debel hren.

Pri nas se prideluje še vedno premalo debelih hrenovih korenin, ki so prav okusna prikuha. Sicer pa ima tudi to svoj vzrok, kajti boji se več ali manj vsakdo, da bi se ne zaplodil povsod in postal nadležnejši od vsakega tudi najhujšega plevela. Ako se posebno ne pazi, razširi se po vsem vrtu in polju, po poteh in še celo med razpoke v tlaku se vrine. Odloči naj se mu vsled tega na vrtu poseben prostor ali poseben kotiček, tako da bo proč od druge vrtnine. Ako se hoče preprečiti, da bi se ne razširil na druge lešice, naj se ono lešico, na katero se ga ima posaditi, v tleh obzida. Vse obrezke ali

hrenove odpadke naj se nikdar ne vrže na gnojišče, ampak naj se jih vselej poprej opari ali pa spravlja na poseben kup in pozneje sežge.

Najbolj se cení one vrste hrena, ki imajo pri tleh velike srčaste in nekako nabrane, in na stebelu podolgaste celorobe liste temno-zelene barve.

Hren ljubi globoko, rahlo, humozno in bolj hladno zemljo ter solnčno lego.

Leho ali lešico, na katero se ga hoče posaditi in sicer táko, ki je bila v pomladi v prejšnjega leta močno pognojena z hlevskim gnojem, naj se že pred zimo t. j. preden je zemlja zamrznila, globoko prekoplje oziroma prerigola na 50 *cm* globoko t. j. tako, da se vrže gornjo plast spodaj, spodnjo pa na vrh. V globoko prekopani zemlji napravlja namreč hrenov potaknjenec na dolenjem, v zemlji se nahajajočem koncu največ korenin na gornjem delu pa malo.

Ko se je spomladi zemlja polegla, razdeli naj se prekopani kos zemljišča na lešice, široke po 80 *cm*. Nato naj se nategne (vzdolž) po sredi vrvica in posadi ob isti hrenove potaknjence v oddaljenosti po 40 *cm*. Čim se napravi 30 *cm* globoko luknjo z lesenim klinom ali grabljiščem, vtakne naj se v isto sproti hrenov potaknjenec. Potaknjenci morajo imeti debelost navadnega svinčnika in morajo biti dolgi približno 30 *cm*. Preden se jih vsadi, odrgne naj se s koščekom sukna vse koreninice, ki se nahajajo po njih. Vsadi naj se vsak potaknjenec tako, da se skrije njegov gornji konec za palčevo debelost pod površino zemlje. Ko je potaknjenec posajen, pritisne naj se k njemu zemlja od vseh strani. Če je zemlja suha, zalije naj se potaknjence po končanem sajenju.

Poleti naj se pridno pleve in zemljo večkrat zrahlja. Meseca julija naj se potaknjence odgrne do globokosti kakih 25 *cm*, odreže z nožem gladko vse korenine in vrh tega še odgrne ostale majhne koreninice s koščekom sukna, nato zopet zasuje z izkopano zemljo in končno rastline nekoliko osuje. Ker ostanejo potaknjencem le spodnje ali nožne korenine, odebele se do jeseni prav močno. Pozno jeseni naj se hrenovi potaknjenci izkopljejo z vsemi koreninami vred in vse čisto pobere iz zemlje. Najlaže se jih izkopa popolnoma, ako se odpre na strani vrste $\frac{1}{2}$ *m* globok jarek. Potaknjencem naj se odreže gladko vse korenine in zgoraj nahajajočo se zeleno kapico, da ne bodo poganjali in nese na trg ali pa zakoplje v pesek. Izmed stranskih korenin naj se prebere vse one, ki so dovolj debele in dolge ter sposobne za nov nasad in jih shrani v pesku ali zemlji do spomladi.

Potovanje slovenskih kmetovalcev na Češko.

Iz Tabora do Prage vozili smo se izborno in veseli smo bili tudi. Še državna železnica nam je šla na roko ter nas dela vse izletnike v voz 1. in 2. razreda, čeravno je večina le za 3. plačala. Tema je bila in lilo, kakor iz škafa, ko smo dospeli do Prage. Na postaji so nas pričakovali zastopniki raznih korporacij, med njimi gg. dr. V. Černý in St. Forman od slovanskega kluba, gg. dr. Viškovský in Nedoma od deželnega kulturnega sveta, g. Brož od predsedstva mestnega sveta. Za prisrčen pozdrav, ki sta ga imela dr. Černý in dr. Viškovský, zahvalil se je naš voditelj g. Skalicky, a drugi smo zazorili trikratni naš živio, ki se je razlegal po obširnih kolodvorskih prostorih.

Po vsprejemu podali smo se v že pripravljeno bivališče v hotelu „Pri črnem konju“ na Přikopeh. V mehkih blazinah tega hotela smo se prav dobro naspali. Bili pa smo v resnici spanja že potrebni.

Drugi dan smo si ogledovali Prago. O nji naj molčim, samo naj rečem, da se more meriti v krasoti s prvimi svetovnimi mesti. Popoldne smo se peljali v razstavo. Ta ie v resnici nekaj imponantnega. Dolga je skoraj pol ure hoda. Razstavo je priredila trgovsko-obrtna zbornica za praški okraj. Lahko rečemo, da ni zaostajala ta razstava prav nič za državno razstavo l. 1898. na Dunaju. In vendar jo je priredil samo en del češke dežele. Klanjati se moramo češkemu umu in češki pridnosti!

Tudi tu nas je razstavni odbor z načelnikom g. L. Bondyjem jako uljudno sprejel, ter nam razkazal razne podrobnosti. Pred velikim paviljonom so nas fotografirali na steklo, a za tri dni smo že videli svoje podobe v praškem Kuryrju.

Ne bom opisoval natanjko razstave, ker je bila že opisana v drugih slovenskih listih. Kar se tiče pravega kmetijstva sicer pa niti ni nudila mnogo; videli smo tu sicer dosti kmetijskih strojev in drugih tehničnih pripomočkov za zboljšanje kmetijstva, kmetijskih pridelkov pa ni bilo dosti.

Nas, ki se pečamo najbolj z vinom, je skoraj še najbolj mikalo v vinotočih. Teh je bilo mnogo in v njih si dobil vino iz vseh krajev in dežel. Samo ena dežela ni bila zastopana in ta je naša. H sreči so bili Kranjci bolj previdni in so poslali tje poleg raznih dolenjskih vin tudi vipavsko vino. V paviljonu, kjer se je to točilo, se je kar

trlo ljudi in Čehi ga niso mogli prehvaliti. Bilo je pa v resnici tudi okusno in pri raznem pokušanju tudi v družbi Čehov, smo dobili, da je bilo to vino med najboljšimi, ki se jih je pilo v razstavi. Točilo se je po 1 K 60 v liter. Iz tega lahko vidimo, kako smo še v naših krajih kar se tiče vinske kupčije zaostali. Mi imamo dobro robo a ne znamo jo spraviti v svet, kjer jo bi radi in za drag denar imeli. Na Češkem našega vina žal še niti ne poznajo.

Naslednjega dne ogledovali so si izletniki nadalje mesto in razstavo, jaz sem se pa odpeljal z ženo na deželo, kjer sem obiskal sorodnike in si pri tem še bolj natančno ogledal češko kmetjstvo. Vrnil sem se v Prago v soboto.

V nedeljo in ponedeljek, t. j. 9. in 10. avgusta smo napravili izlet na severno Češko. Peljali smo se s posebnim parnikom, ki nam ga je dala vlada za dva dni brezplačno na razpolago, po vrejeni Oltavi. Ta reka ni velika, a vsled posebnih naprav zamorejo sedaj ploviti po nji tudi ogromni parniki.

Proti poldnevu priploveli smo po 6 urni jako zanimivi vožnji do Melnika. Tu so nas pričakovale velike množice ljudstva in razne korporacije: župan, okrajni glavar, ravnatelj vinarske šole, zastopnika kneza Jurija in kneza Ferdinanda Lobkovica itd. Da so se menjavali navdušeni pozdravi o tem ni treba niti pisati.

Ko smo v hotelu Stadnik zavžili že pripravljeno kosilo, ogledali smo si vinarsko in sadjarsko šolo, katero nam je ravnatelj Fořt natančno razkazal. Šolski vinograd leži na griču; obrnjen je proti jugu ravno tam, kjer se steka reka Oltava z Labo. Trte ne rastejo sicer tod posebno močno in tudi rodijo mnogo manj, kakor v naših krajih, toda grozdje je jako aromatično in navadno tudi bolj sladko, kot pri nas. Črni burgundec dobi do 24⁰/₁₀₀ sladkorja in še več. V šolski kleti smo okusili v resnici izborna vina. Posebno lepo imajo vrejeno v ti šoli glede uporabe sadja. Kmetje zvozijo in znosijo navadno ves pridelek v šolo, a tu se proti majhni odškodnini pravilno uporablja. Češpe se tu sušijo v velikanskih sušilnicah ali pa se napravlja iz njih povidel ali slivovec; iz jabolk se dela mošt, razne marmelade itd. Tako se upravlja tudi drugo različno sadje. Ta naprava služi v povzdigo sadjarstva cele okolice. Ko smo zapustili šolo, pokazal mi je ravnatelj Fořt kake 4 orale velik sadovnjak blizu Labe in je rekel, da donaša leto h letu okoli 4000 K dobička. To je jasen dokaz, kako se je povzdignilo sadjarstvo okoli Melnika in ne malo zaslug pri tem ima ravno vinarska in sadjarska šola.

Po ogledovanju šole šli smo v grad kneza Jurija Lobkovića. V podzemskih kletih bi se človek prav lahko zgubil, tako so obširne. Velikanski sodi, ki se nahajajo tu, so marsikaterega našega izletnika osupnili. In vsi so bili polni rujnega vina, katerega smo tudi mi po volji srkali. Dobra južina, ki nas je čakala globoko pod zemljo je seveda prav dobro prijala izvrstni kapijci.

Iz te kleti smo šli po knezovih vinogradih do posestnika Viktorina, ki nas je tudi prav gostoljubno sprejel. Razkazoval nam je vrt okoli hiše, iz katerega dobiva samo za marelice do 3000 K na leto in klet, v kateri se nahajajo orjaški sodi z izbornim melniškim vinom. Tudi tu smo pokušavali in si napivali, da je bilo veselje. Slednjič smo si ogledali še Viktorinove vinograde in v temi smo dospeli v hotel. Pri večerji smo si točili vino iz kleti vinarske šole, katerega nam je dala ta na razpolago. Da se ima človek pri takem vinu, kakor je melniško, izborno, o tem ni treba menda niti praviti.

Drugi dan smo bili že ob 6. zjutraj na ladiji, s katero smo se peljali po Labi do Bežkovic, kjer ima svoja posestva Ferdinand knez Lobkovic, sedanji deželni maršal češki in predsednik dež. kulturnega sveta. Sprejel nas je knezov oskrbnik g. Deyl ter nam razkazal znamenitosti tega kraja. Videli smo lepe knezove dvore, kleti, osobito so meni ugajali pa lepi sadni vrti. Tje bi se morali iti učiti naši kmetje, kako se ravna s sadnim drevjem. Na koncu nas je povabil gosp. Deyl v kołodvorsko restavracijo, kjer smo dobili že pogrnjeno mizo s finim zajutrkom in najboljšim vinom, kar ga premore knezova klet. Gotovo je bilo ono vino, ki je stalo takrat na naši mizi, vredno 1000 K. Posebno nam je ugajal renski rizling in labinac. Črni burgundec, ki smo ga pili, bil je odlikovan že na več razstavah in celo v Ameriki. Težko se je bilo ločiti od prijaznih gostiteljev, toda morali smo naprej. Prišel je vlak ter nas dopeljal v prijazno mesto Roudnice.

Spet tu nas je iznenadil nepričakovan sprejem. V imenu občine nas je pozdravil župan ter nam dal kočije na razpolago. Šli smo najprej v tovarno za sejalne stroje g. Pracnera, ki slovi ne samo po celi Avstriji, marveč, skoraj bi rekli, po celi Evropi. Gospod Pracner nas je ravno tako sprejel, kot smo bili navajeni povsod, razkazal nam je svojo tovarno ter nas pogostil.

Tega človeka bi si morali vzeti v izgled naši rokodelci. Gosp. Pracner je bil v svoji mladosti navaden delavec. Ko se je oženil, ni imel niti toliko, da bi si zamogel petrolej kupiti za razsvetljava, kakor nam je sam pravil. Toda bil je podjeten in priden in Bog mu je dal srečo. Njegovi hčeri bosta imeli več nego vsaka po en milijon dote.

Od gosp. Pracnerja, kateri nas je vedno spremljal, smo šli v kmetijsko šolo, ki je jako lepo vrejena. Vsak veči kmet pošlje sem po končani nižji gimnaziji svojega sina, da se izobrazí za svoj prihodnji poklic. Šolo obiskuje nad 120 dijakov. Nato smo si ogledali še tovarno gosp. Bächerla, a po kosilu smo se odpeljali po železnici v Lovosice a od tod z vozovi, ki so nas čakali na postaji v Třebenice.

Pot do Třebenic je bila za nas jako poučna. V senci košatega in z rujnim sadjem preobloženega sadnega drevja smo se vozili nad eno uro. Agrarni državni poslanec Kotlař, ki se nam je v Roudnicah pridružil, razlagal nam je razvoj tamošnjega kmetijstva in boje tamošnjega ljudstva za osvoboditev, zato je minula pot do Třebenic hitro. Třebenice so majhno mestece, za katero se pa bojujejo Čehi in Nemci že jako mnogo let. Nekdaj je bilo v nemških rokah, kar je par let sem pa je v čeških. Čehi tvorijo dve tretini prebivalcev.

Že od daleč smo videli vse Třebenice v zastavah. Pred Třebenicami pa nas je čakala velika množina ljudstva praznično oblečena. Nasproti so nam pritekla dekleta v narodni noši ter so nas oplela s cvetjem a nato nas so pozdravili razni zastopniki. Tamošnji gosp. nadučitelj govoril je vsem tako na srce, da se je marsikomu urinila solza preko lica. Bil je ginljiv sprejem, katerega bom pomnil, dokler bom živ. Pevski zbor nam je zapel dobrodošlico in v društvu češkega ljudstva smo korakali do občinskega doma, kjer nas je vsprejel župan. Od naših izletnikov se mu je zahvalil dr. Božič.

Ko smó odložili svoje stvari v občinskem domu, šli smo si ogledat tovarno za uporabo sadja, ki je last češkega narodnjaka g. Kraupnerja. Prej je bila ta tovarna zadružna a se ni mogla vzdržati. Kupil jo je g. Kraupner. S tem, da je del v njo več kapitala in delo boljše nadziral, zadobila je tovarna v svetu dobro ime in sedaj deluje izborno. Na vse strani sveta se razpošlja od tod sadje v raznih oblikah. Tovarna je celi okolici v pravi blagor.

Pri južini, ki smo jo imeli po ogledu te tovarne v veliki dvorani občinskega doma zbrala se je vsa třebinska inteligenca in vsi boljši kmetje. Tu se je napivalo nam Slovencem a mi smo napivali našim gostiteljem. Čehi so nam napravili celo koncert, pa tudi mi smo zapeli par slovenskih. Bili smo veseli in zato smo se tem težje ločili. Skoraj celo mesto nas je spremljalo pri odhodu skoraj četrť ure daleč. Segali smo si v roke in želeli smo edinole, da bi zamogli tudi mi kedaj vrniti Čehom njihovo gostoljubnost. Vozovi, ki so nam jih

dali Třebinci brezplačno na razpolago, so zdrdrali z nami spet po prejšnji cesti do Lovozic in od tod nas je odpeljala železnica v Prago, kamor smo došli okoli polnoči.

Rano drugo jutro odpeljala se je večina izletnikov v Novo vas pri Kolinu kjer so bili Slovenci ravno tako ljubeznjivo sprejeti, kakor drugod. Tu se je ogledalo vzorni sadni vrt, potem posestvo kmeta Prokupka, a naposled elektrarno v Lošanih a po finem obedu v Kolinu tovarno za umetna gnojila. Zvečer smo prišli v Kutno horo, kjer so nas čakali razni agrarni veljaki ter nas v imenu agrarnega ljudstva iz okolice sprejeli.

Drugo jutro smo si ogledali znamenitosti starodavnega češkega mesta. V mestni dvorani v „Laškem dvoru“ v gradu nekdanjih čeških kraljev nas je pozdravil župan ter nam obrazložil znamenitosti tega grada s zgodovino vred. Potem smo videli krasno cerkev sv. Barbare, kakoršnjih je le malo v Avstriji, „Kamenito hišo“, mestni vodnjak, kmetijsko šolo, združno žitno skladišče in mestno pivovarno. Obedovali smo vsi skupno „na strelišču“. Po obedu smo se peljali v kočijah, ki smo jih dobili na razpolago, v družbi več posestnikov iz kutnogorske okolice v Sedlec, kjer smo videli starodavno, velikansko cerkev in kostnico. Kostnica pravijo tu neki podzemeljski cerkvi, v kateri so nakopičene samo človeške kosti iz starih časov. Groza prijemlje človeka, ko to gleda.

Iz Sedleca smo šli s kočijami v Malin, Klírov in Stari Kolin. Polje je tod jako rodovitno in kmetovalci se pečajo največ s pridelovanjem razne zelenjave. Osebito se vidi mnogo hrena, čebule, zelja, kumar. V Starem Kolinu smo si ogledali združno skladišče za kisle zelje in kisle kumare. Povsod so nas ljudje pričakovali in burno pozdravljali.

Zvečer smo se sešli večina izletnikov v Kutni hori v hotelu „U zlaté stoupý“. V naši družbi je bilo več profesorjev kmetijske šole, veleposestnikov iz okolice, med njimi agrarni državni poslanec Švejck, ki nas ni ves dan zapustil, vinarski in sadjarski nadzornik za Češko gosp. Fořt, ki nas je spremljal povsod od Melnika naprej ter še mnogo drugih. Pripravljali smo se na razhod. Rujni vipavec in dojenjc, katera je naš voditelj g. Skalický iz previdnosti poslal že pred odhodom iz Kranjske v Kutno goro, nam je razgreval srca. Spominjali smo se spet, kaj smo vse doživeli v teku 12 dni, od kar smo zapustili rodno zemljo. Hvaležni smo bili bratom Čehom, ki so nas povsod tako krasno sprejeli in zato smo jim vnovič napivali. Povabili smo jih pa

še posebe, naj pridejo tudi oni enkrat k nam na jug, da jim povrnemo milo za drago. Obljubili so, da hočejo ob prvi priliki vstreči naši želji, povabili pa so nas, naj bi jih za dve leti, ko priredé v Pragi kmetijsko razstavo, zopet obiščemo, a rekli so nam, naj pošljemo na to razstavo tudi mi svoje pridelke.

Pozno v noč smo se razšli. Nekateri izmed tovarišev so odrinili zopet v Prago, drugi pa smo jo udarili proti Dunaju in od tod domov.

To je bil na kratko opisan prvi izlet slovenskih kmetovalcev na Češko. Nikdo izmed izletnikov se ni kesal ne dolge poti in ne stroškov. Naše potovanje ni bilo samo velezabavno, marveč tudi jako poučno. Vsi smo bili hvaležni kranjski kmetijski družbi, ki je vresničila to prireditev, osobito pa našemu voditelju gosp. Skalicemu, ki se je v resnici mnogo trudil. Zato Bog živi njega, kranjsko kmetijsko družbo naše vrle brate Čeha, ki so nas tako lepo sprejeli.

Št.

Poročilo

o darilih, diplomih in nagradah, ki jih je razdelil goriški deželni odbor živinorejcem na Goriškem o priliki razstav goveje živine, vršečih se od 22. oktobra do 12. novembra 1908.

A) DARILA IN DIPLOMI.

V Gorici dne 22. oktobra so dobili in sicer:

Za bike: Anton Kofol iz Čepovana 30 K, Henrik Batistič iz Vrtojbe 20 K, Jakob Drašček iz Solkana 20 K in Josip Remec iz Vitovelj 20 K;

častne diplome: Žiga grof Attems iz Podgore, grof Baguer iz Gorice, Ivan Fonzari iz Št. Mavra, Ivan Saunig iz Bilj in slov. in ital kmetijska šola v Gorici;

za krave: Ignac Budin iz Šempasa 30 K, Franc Lenščak iz Šempasa 30 K, Josip Gorjan iz Vogerskega 30 K, Alojzij Černe iz Vrtojbe 20 K, Anton Kofol iz Čepovana 20 K, Blaž Koc iz Vrtojbe 20 K, Andrej Živec iz Šempasa 20 K, Janez Vrbič iz Gorice 20 K in Franc Gorkič iz Vrtojbe 20 K;

za junice: Janez Rijavec iz Šempasa 30 K, Ciril Rijavec iz Šempasa 25 K, Alojz Černe iz Vrtojbe 25 K, Anton Gorkič iz Vogerskega 20 K, Pavel Peresciutti iz Gorice 20 K, Anton pl. Zucatto iz Sv. Mihela 20 K, Anton Taljanut iz Podgore 20 K, Peter Ferfolja iz Mirna 20 K in Franc Peršič iz Šempasa 20 K.

V Kanalu dne 24. oktobra so dobili in sicer:

Za bike: France Jerončič iz Kostanjevice 35 K, Valentin Štrukelj iz Loma 25 K, Stanič Josip iz Gorenjega polja 25 K, Luka Gašparin iz Ročinja 20 K, Ivan Ipavec iz Ročinja 20 K, Valentin Štrukelj iz Loma 20 K in Štefan Škot iz Selišča 20 K;

Za krave: Josip Tinta iz Anhovoga 25 K, Josip Šuligoj iz Avč 20 K in Josip Gorjup iz Vrha 15 K;

častni diplom: Miha Zega, dež poslanec, za najlepšo kravo;

za junice: Josip Berlot iz Morskega 30 K, Josip Čargo iz Ročinja 20 K, Josip Gabrijelčič iz Gorenjegapolja 20 K, Miha Gabrijelčič iz Ložic 20 K, Josip Križnič iz Ročinja 20 K in Miha Mavrič iz Skale 20 K.

Na Cesti-Sv. Križ dne 26. oktobra so dobili in sicer:

Za bike: Jožef Bone s Češte 30 K;

za krave: Franc Lozar iz Črnič 30 K, Silvester Rebek iz Malih Žabelj 20 K in Štefan Kovač iz Lokavca 20 K;

za junice: Jožef Pišot iz Sela 20 K, Leopold Bavčar iz Sela 20 K in Nikolaj Božič iz Vrtovina 20 K.

V Komnu dne 27. oktobra so dobili in sicer:

Za bike: nobeden;

za krave: Josip Milanič iz Volčjegagrada h. št. 44, 40 K, in Alojzij Turk iz Komna h. št. 30, 40 K;

za junice: Andrej Dugulin iz Škrbine h. št. 73, 40 K, Miroslav Godnič iz Komna h. št. 18, 35 K in Alojzij Abram iz Komna 35 K.

V Sežani dne 29. oktobra so dobili in sicer:

Za domače bike: Andrej Mljač iz Prelož h. št. 18 K 30 in Andrej Kocjan iz Žirij 30 K;

za krave: Andrej Maver iz Lokev h. št. 48, K 30;

za junice: Jožef Paglovič iz Lokev 30 K, Franc Placer iz Prelož št. 8 K 20, Andrej Kocjan iz Žirij 20 K in Anton Muha iz Lokev 20 K.

V Cerknem dne 31. oktobra so dobili in sicer:

Za bike: Anton Pirih iz Mlake h. št. 19 K 50, Miha Peternel iz Pluženj h. št. 31 K 30 in Anton Simonič iz Pluženj h. št. 30 K 20;

za krave: Andrej Zajec iz Pluženj h. št. 35 K 60, Peter Zajec iz Lazca št. 65 K 40 in Miha Peternel iz Pluženj št. 31 K 20;

Za junice: Andrej Zajec iz Pluženj št. 35 K 30, Josip Plemelj iz Ravni št. 62 K 30 in Ivan Obid iz Zakriža št. 19 K 20.

V Bovcu dne 9. novembra so dobili in sicer:

Za bike: Srečko Kavs iz Čezsoče št. 25 K 40, Franc Kenda iz Dvora 30 K in Anton Kavs iz Pluženj 20 K;

Za krave: Izidor Ostan iz Bovca 40 K, Anton Kavs iz Pluženj 30 K in Andrej Hosner iz Bovca 20 K;

za junice: Andrej Hosner iz Bovca št. 137 K 30, Jožefa Zornik iz Bovca št. 334 K 25, Katarina Kravanja iz Bovca št. 92 K 20, in Andrej Skočir iz Čezsoče št. 21 K 15.

V Kobaridu dne 10. novebra so dobili in sicer:

Za bike: Anton Hrast z Livka št. 13 K 60, Alojzij Miklavič iz Iderskega št. 13 K 40, Anton Kranjc iz Sužida št. 37 K 30 in Franc Pontar iz Kobarida št. 98 K 20;

Častni diplom: Anton Juretič iz Kobarida;

za krave: Miha Perat od Peratov 60 K, Andrej Menič iz Borjane 50 K, Anton Hrast z Livka 40 K, Andrej Kranj iz Svinega št. 11 K 30 in Franc Šterman iz Kobarida 20 K;

za junice: Ivan Drešček z Livka št. 2 K 40, Andrej Uršič iz Sužida št. 36 K 35, Anton Faletič z Ravni št. 100 K 30, Anton Juretič iz Kobarida 20 K in Jožef Mašera z Livka 20 K.

V Tolminu dne 11. novembra so dobili in sicer:

Za bike: Franc Šorli z Lojé št. 43 K 60, Franc Koder iz Bače št. 4 K 50, Anton Pitamic iz Volč št. 107 K 40, Andrej Kavčič iz Čiginja št. 7 K 30 in Ivan Rutar iz Volč št. 102 K 20;

Za krave: Jožef Leban iz Zatulmina št. 1 K 60, Jožef Lipušček št. 41 K 50, Anton Maligoj iz Volč K 40, Franc Leban iz Žabč št. 3 K 35, Andrej Ipavec iz Volč št. 15 K 30, Neža Rejc s Kneže št. 24 K 25, Franc Dobravec iz Temljin 20 K in Štefan Bukovec iz Volč št. 25 K 20;

za junice: Franc Fortunat iz Volč št. 75 K 60, Jožef Kogoj iz Temljin 50 K, Franc Podreka iz Volč št. 115 K 40, Peter Kragelj iz Volč št. 35 K 25 in Franc Sovdat iz Gabrij št. 10 K 25.

B) NAGRADE.

V Gorici dne 22. oktobra in sicer:

Za bike: Srečko Boltar iz Solkana 10 K;

za krave: Janez Hvalič iz Šempasa 10 K, Anton Gorjan iz Vogrskega 10 K in Janez Faganel 10 K;

za junice: Josip Trevizan iz Šempetra 10 K, Vincenc Leban iz Šempasa 10 K, Josip Komel iz Šempasa 10 K, Janez Doljak iz Št. Mavra 10 K in Janez Ušaj iz Sv. Mihela 10 K.

V Kanalu dne 24. oktobra in sicer:

Za bike: Anton Križnič iz Gorenjevasi 15 K, Štefan Rejec iz Loma 10 K in Josip Gorjup z Vrha 10 K;

Za krave, po 10 K: Josip Berlot iz Morskega, Peter Kos iz Ročinja, Josip Stanič iz Gorenjegapolja, Janez Pregelj iz Loma, Karol Lenardič iz Pečna in Franc Valentinčič iz Morskega;

za junice, po 10 K: Jožef Pregelj iz Loma, Anton Ipavec iz Anhovega in Anton Medvešček iz Gorenjegapolja.

V Sv. Križu-Cesti dne 26. oktobra in sicer:

Za bike, po 10 K: Anton Volčič iz Plav, Anton Šatej iz Vrtovina in Jožef Fišar iz Črnič;

za krave, po 10 K: Jožef Vidmar iz Lokavca, Jožef Turk iz Brji, Andrej Krkoč iz Kamenj, Lovrenc Kalin iz Skrilj in Ivan Krševan iz Črnič;

za junice, po 10 K: Karol Blažko iz Lokavca, Valentin Novinc iz Skrilj, Vinko Favetti iz Skrilj, Hilarij Vodopivec iz Kamenj in Ivan Volčič iz Črnič.

V Komnu dne 27. oktobra in sicer:

Za bike, po 10 K: za dobro oskrbovanega občinskega bika v Komnu in v Škrbini; po 5 K: za občinskega bika v Brestovici in v Pliskovici-Veliki Dol;

za krave, po 10 K: Anton Švara iz Komna 61, Maks Bunc iz Škrbine 62, Josip Makovec iz Škrbine 2, Josip Kovačič iz Komna 41, Andrej Možek iz Komna, Franc Dugulin iz Gorjanskega, Ivan Pipan iz Svetega in Anton Buda iz Komna;

za krave, po 5 K: Vinko Štolfa iz Volčjegagrada, Andrej Možek iz Komna, Franc Volčič iz Komna, Friderik Jazbec iz Svetega, Andrej Štrekelj iz Komna in Ivan Metljak iz Volčjegagrada;

za junice, po 10 K: Ivan Budal iz Komna 3, Anton Godnič iz Komna 37, Josip Fabjan iz Kobdilja 42, Anton Gulič iz Kobdilja 2 in Jožef Kobal iz Štanjela 10;

za junice, po 5 K: Ivan Tavčar iz Ivanjigrada in Janez Turk iz Kobdilja.

V Sežani dne 29. oktobra in sicer:

Za bike, ki so jih dobili od drugod za dobro oskrbovanje, po 10 K: Anton Macarol iz Sežane, Alojz Seražin iz Štjaka, Jernej Lozar iz Velikega Repna in Ivan Štok iz Dutovelj;

za krave, po 10 K: Jernej Brundula iz Žirja, Franc Mevlja iz Lokev 125, Franc Mislej iz Sežane (2 nagradi);

za junice, po 10 K: Ivan Umek iz Lokev in Anton Muha iz Lokev.

V Cirknem dne 31. oktobra in sicer:

Za bike, po 10 K: Peter Trušnovec s Šentviškegore 119 in Franc Klemenčič iz Šebrelj 81;

za krave, po 10 K: Ivan Gruden Plužnje 33 in Jakop Hadolin iz Zakriža 14;

za junice, po 10 K: Janez Kobal iz Šebrelj 77, Filip Peternel iz Cirkna 142 in Matevž Razpet iz Cirkna.

V Bovcu dne 9. novembra in sicer:

Za bike, po 10 K: Andrej Mrakič iz Dvora 12;

za krave, po 10 K: Franc Mišič iz Dvora 46 in Jožef Šuler iz Čezsoče 35.

V Kobaridu dne 10. novembra in sicer:

Za krave, po 10 K: Andrej Kurinčič iz Iderskega 24.

„Goriško kmetijsko društvo“ sta zastopala na teh razstavah gospoda Ivan Budin iz Dornberga in Šimon Hrast iz Livka.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Naročnikom in udom!

Z današnjo številko smo dovršili IV. letnik. Po novem letu pošljemo prvo številko V. letnika vsem dosedanjim naročnikom. Kdor bi ne hotel ostati naročnik „Primorskega Gospodarja“, naj nam takoj

naznani ali pa vrne prvo številko z opazko: „Nisem več naročnik“, da si prihranimo daljne stroške za razpošiljanje lista. Ker je več udov in naročnikov z udnino še na dolgu, oziroma še niso poravnali naročnine za leto 1908, prosimo dotične, naj blagovole to storiti čimprej, ker spočetkom novega leta morejo biti društveni računi na čistem.

Platnice za „Primorskega Gospodarja“. — Knjigovez Ivan Bednařik v Gorici (Via della Croce št. 6) je izdelal jako lične platnice z načelno podobo za naš list. Kdor bi želel imeti letnik vezan, naj ga pošlje omenjenemu knjigovezu. Pri njem stane vezanje 1 krono 20 vin., po pošti 30 vin. več.

Kazalo k IV. letniku „Primorskega Gospodarja“ dobe vsi cenjeni čitatelji kot prilogo k 1. štev., ki izide v mesecu januarju 1909.

Lišaje pri teletih provzročajo večinoma glivice, ki so se naselile na kožo in se tam razvijajo nadalje. Odpravi se jih, ako se omije napadena mesta z zmesjo, obstoječa iz 1 dela karbolne kisline in 20 delov vode, ali pa ako se jih odrgne s karbolnim oljem, obstoječim iz 1 dela karbolne kisline in 10 delov repičnega olja Bolna teleta naj se loči takoj od zdravih. Postavi naj se bolna teleta na snažen prostor in pere naj se jih vsak dan z milnico, da bodo čista, nato naj se jih dobro odrgne, da se posuše in na to ponovno namaže z omenjeno zmesjo. Če se jih vsak dan zadostno osnaži s četjo in se jim nastilja s suho steljo, odpravi se lišaj v kratkem. Tudi če se vzame ščet iz korenin in to pomoči v kreolin ter napadena mesta 2 krat na teden ž njo odrgne, odpravi se lišaj. Prežene se lišaje tudi z zmesjo, obstoječo iz 1 dela petroleja in 3 delov repičnega olja, ako se žival na prejšnji način oriba.

Da se breja kobila vsak dan nekoliko sprehodi, je neobhodno potrebno. Ne sme pa nikakor tekati, ampak hoditi sme le korakoma. Zelo je treba tudi paziti, da ne pade, zato naj se je ne vozi po gladkih ali opolzljih poteh ali celo po poledici. Naj se jo ne pušča tekati po dvorišču ali drugod, ker če ni vsak dan na prostem, preveč teka, lahko tudi pade, se lahko preveč spoti in na to prehladi ter potem zvrže. Zato naj se jo vodi na povodcu okrog. Posebno če ji zatekejo noge ali mlečne žile, katere zatečejo pogostoma celo do prednjih nog, naj se pelje kobilo večkrat na sprehod.

Pri preskrbovanju bikov gleda marsikateri na to, da bi prišel po ceni do bika plemenjaka, zato kupi najrajše tele ali bikca, ki je star še le nekaj mesecev. Niti v glavo mu ne pride, da se pri tem

lahko hudo zaračuna, kajti marsikatera žival, na katero je prej toliko držal, pokaže pozneje velike hibe in treba je dobro premisliti preden se jo rabi za plemenenje. Kdor že prav hoče kupiti teleta ali mlade bikce, kupi naj jih le tam in od takih rej, kjer mu je natančno znano, da so se obnesle že skozi več let in se da z gotovostjo sklepati, da so prešle vse dobre lastnosti od staršev na mladi rod. Če so se starši skozi in skozi dobro obnesli, imel bode vsaj nekako zagotovilo, da bodo tudi mladiči taki. Celo oni, ki se razumejo glede tega ali bo mladič pozneje za pleme sposoben ali ne, se pri kupovanju mladine lahko pogostoma zmotijo. Zato naj se kupi za pleme rajši bikce, ki so stari 12—15 mesecev, ker so ti telesno že bolj razviti in je pri takih lažje razločevati boljši material od slabšega. Ako so biki telesno lepo razviti in izvirajo od takih staršev, katerih potomci so stalno podedovali dobre lastnosti istih, že lahko precej gotovo sklepamo, da da bodo tudi ti enaki. Pri takih pasmah, ki se kasneje razvijejo, naj se kupi raje bike, ko imajo 15—18 mesecev.

Ako sod na kakem mestu pušča, ustavi se najlaže, ako se ga zamaže z naslednjo zmesjo: Vzame se $2\frac{1}{2}$ utežna dela loja 2 utežna dela voska in 4 utežne dele prešičje masti ter se vse skupaj raztopi in dobro premeša. Ko se je nekoliko ohladilo, primeša naj se še $2\frac{1}{2}$ utežna dela presejanega pepela in shrani kje na suhem. Kadar se hoče mesto, kjer sod pušča, zamazati, naj se ono mesto najpoprej skrbno očisti, nato gornjo zmes nekoliko segreje nad gorečo svečo in ž njo namaže.

Vabilo na skupno naročilo raznih semen. Ker se prihrani na troških in dobi boljša semena vrtnine in poljščin pa tudi po nižji ceni, ako se jih naroči v večji množini, vabi se naše kmetovalce, naj se blagovole naročiti na ista po „Goriškem kmetijskem društvu“ v Gorici (Attemsova palača na Korenjskem trgu).

Če se krava ponovno vozi k biku, a se noče vbrejiti, dajo ji nekateri nekoliko špirita, v kojem je raztopljena kafa, ali pa kafrovo tinkturo. Daje naj se kravi skozi kakih šest tednov vsak dan na koščeku sladkorja ali v hostiji 6—8 kapljic kafrovega špirita ali 10—12 kapelj tinkture. Na vodi naj se ne daje, ker zgubita obe sredstvi moč s tem, da se iz vode izločita. Nekateri trde, da se je to sredstvo že češče prav dobro obneslo.

Glavni pogoji za pridelovanje zelenjave so: Globoko prekopavanje in močno gnojenje zemlje, pogosto rahljanje zemlje z okopavanjem in večkratna pletev. Če se obdeluje vrtnina na gornji način,

ni se bati zanjo o suši. Na tako obdelavani zemlji podnesejo zelišča sušo veliko lažje, ker se krepko razvijejo, na plitvo prekopani in slabo obdelavani pa zaostanejo v rasti in jih suša kmalu pokonča.

Ne sadi ali sej stročnic, kakor fižol in grah, v tako zemljo, ki si jo ravnokar pognojil s hlevskim gnojem, ker drugače rasto te rastline le kviško, nastavljajo mnogo listja, a obrode le malo. Zato je najbolje, če jih seješ v tako zemljo, ki je bila že poprej za katero drugo rastlino močno pognojena. Če je pusta, pognoji jo s pepelom in ako tega nimaš, raztrosi na vsakih 100 mm² Tomaževe žindre 20 kg.

Da se izdela maslo, je prvi pogoj primerna toplina. Če se hoče vnesti poleti sladko smetano, mora imeti ta 11 do 13 stopinj, pozimi sladka in kislja smetana 15—17 stopinj, kislno mleko pa 17—19 stopinj Celzija. Če je toplina višja od prej navedene, vmete se maslo hitrejšje, je pa mehkejšje in ker ostane v takem maslu mnogo mleka, se ne hrani dobro. Pri nizki toplini vmete se maslo sicer bolj počasi in dobi se ga manj, dobljeno maslo je bolj trdo in se ne da vdeliti zlepa.

Ako konj shujša, četudi je počival ali le malo delal, pozove naj se takoj živinozdravnika, da ga preišče. Ako je konj shujšal in ni bolan, odebeli se kmalu zopet, ako se mu poklada zdrobljen oves, kateremu se je primešalo nekoliko lanenih tropin in vse skupaj nekoliko posolilo. Vse skupaj naj se prav malo poškropi z vodo. Zadošča, ako se da lanenih tropin $\frac{1}{2}$ kg vsak dan.

Koledar za kmetovalca 1909 je ravnokar izšel. Ta našim kmetovalcem priljubljena lična in trpežna knjižica obsega tudi letos kratke in poučne članke in tabele o živinoreji, gnojenju, živinozdravništvu, kletarstvu, sadjarstvu, gozdarstvu, o davkih, merjenju lesa, združništvu itd. Ta koledar, ki se rabi v umnem gospodarstvu skoraj vsaki dan, je kmetovalcem zelo priporočati. Cena trpežno vezanemu koledarju je K 1·60, s pošto K 1·80.

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.
Izdaja „Goriško kmetijsko društvo“.

Štev. 24.

V Gorici, dne 31. decembra 1908.

Tečaj IV.

H koncu leta.

Da se zaključi IV. letnik „Primorskega Gospodarja“, izšli sta danes obenem obe zadnji številki.

Potrudili smo se kolikor je bilo mogoče, da smo zadevo glede nerednega izhajanja lista z današnjim dnevom popolnem uredili. Prizadevati si hočemo, da bo izhajal list odslej vselej pravočasno.

Naš list bo izhajal tudi v bodoče dvakrat na mesec in sicer v prvi in drugi polovici vsakega meseca v dosedanji obliki. Prinašal bo poučne in spodbudne članke in razne nasvete, tičoče se raznih panog kmetijstva, čim raznovrstnejše je čtivo, tolikanj lažje se ugodi posameznim čitateljem, kajti enega zanima bolj to, drugega zopet drugo. Da se pa lahko ugodi temu in onemu, treba uredniku sodelovalcev in sotrudnikov. V tekočem letu nam je šlo v tem oziru prijazno na roko že precej sodelovalcev in sotrudnikov, in čutimo za to nekako prijetno dolžnost, da izrečemo onim gospodom o tej priliki na tem mestu našo najiskrenejšo zahvalo, priporočevaje se, da bi nam ostali zvesti tudi v bodoče. Obenem pa se obračamo v tej priliki do vseh naših cenjenih čitateljev, ki pa še niso bili naši sotrudniki in sodelovatelji, naj nas blagovole tudi oni podpirati v bodoče z raznimi članki in dopisi, tičočimi se kmetijstva, saj ne zahtevamo bogve kaj, mal dopis ali krakto poročilce nam bo tudi vselej dobro došlo.

„Primorski Gospodar“ stane na leto 3 K, katere naj se blagovoli pošiljati na naslov „Goriško kmetijsko društvo“ v Gorici (Attemsova palača).

Udje društva dobivajo list brezplačno. Kdor pristopi k društvu, plača le ob pristopu 4 K, t. j. 1 K pristopnine in 3 K kot udnino,

pozneje pa plača vsako leto le 3 K udnine, zato je najbolje, če pristopi k društvu kot ud in to bi moral biti vsak zaveden slovenski kmetovalec na Goriškem, ker s tem ne koristi le samemu sebi, ampak sploh kmetijskemu napredku v naši deželici in to je dandanašnji zelo potrebno. Kajti stroški za obdelovanje zemlje naraščajo od leta do leta, gospodarske potrebščine postajajo vedno dražje in to vsled pomanjkanja kmetijskih delavcev in če hoče kmet kmetovati še dalje po starem kopitu in ne sedanjim razmeram in času primerno, mora priti na boben. Tudi kmet mora biti dandanes izobražen in ne zado-
 stuje mu več, da zna le nekoliko pisati, čitati in računati, ampak prizadevati si mora in skušati na vse mogoče načine, da se izobrazí v toliko, da bo umel današnjim razmeram primerno umno gospodariti. Izobraziti pa se zamore tudi kmet kakor vsi drugi stanovi le z obiskovanjem strokovnih šol, s čitanjem poučnih kmetijskih knjig in časopisov, z ogledovanjem vzornih kmetij itd. in kar najde pri tem svojim razmeram primerne, skuša naj to uvesti pri lastnem gospodarstvu.

Poglejmo vse druge stanove. Vsi drugi stanovi skrbé v prvi vrsti, da se v svojo strokovno izobrazbo času primerno popolnijo, oni iščejo zavetja v društvih, ki imajo nalogo zastopati njihove stanovske interese. Ali naj zaostanemo ravno mi kmetovalci na Goriškem za vsemi drugimi stanovi in sosedi drugih dežel, ali naj še dalje molče živimo naprej in se samo klanjamo na desno in levo, ali naj se pustimo izkoriščati še dalje od drugih in ostanemo še naprej podložni drugim stavom? Menda ne! In prav to je privedlo naše umne slovenske kmetovalce do tega, da so nam ustanovili v to svrhu društvo, ki je in bo za nas vselej „Goriško kmetijsko društvo“. To društvo naj bo nam slovenskim goriškim kmetovalcem naša zaščita, katera naj nam pri naših razmerah pomaga, nas podpira in druží in pripravlja drugim stanovom enako na skupni boj za pravice in koristi ter na skupni odpor proti našim stanovskim sovražnikom in krivicam.

Naše „Goriško kmetijsko društvo“ si je postavilo nalogo, da bo pospeševalo kmetijstvo v naših slovenskih goriških pokrajinah in se potegovalo za naše kmetijske koristi. Ono skrbi za kmetijski pouk potom shodov, ki jih prireja, kmetijskih predavanj, s svojim strokovnim glasilom, s širjenjem kmetijskih spisov, ki jih delí svojim udom brezplačno, podpira vzorne nasade, priskrbuje razne kmetijske potrebščine, delí nagrade, priznanja in odlikovanja, daje nasvete, pojasniša in pošilja predloge glede zboljšanja našega kmetijstva vladnim

in deželnim zastopstvom itd.; ono skrbi za zboljšanje kmetijskih zakonov in varuje naše gmotne koristi.

Vsega tega posamezni izmed nas ne more storiti in doseči zaželjenega uspeha tako, kakor se ne more na samem stoječe drevo ubraniti viharju, ki ga hoče podreti na tla. Če se pa nahaja enako drevo v gozdu med drugimi, raste sicer le za se, ali ko prihrumi vihar in bi ga rad podrl na tla upirajo se temu vsa tam rastoča drevesa, njih skupni in vzajemni odpor kljubuje vsaki viharni sili. Nekak gozd naj bo toraj za nas „Goriško kmetijsko društvo“ v Gorici. V tem društvu naj bo vsak slovenski goriški kmetovalec ud, vsak naj dela za se in zajedno vsi za vsakega, čim močnejši je, tem več naj si prizadeva, vsakteri naj dela za blagor in v prosep našega kmetijstva, pa tudi šibkejši naj si prizadeva, da stori kolikor mu dopuščajo njegove moči.

Dosedanji udje tega društva, nadaljujte po poti, ki ste si jo začrtali, vsak posamezen naj mu ostane zvest in naj skuša pridobiti mu novih udov, da bo mogoče ustanoviti v novem letu še veliko več podružnic tega društva, nego jih šteje dosedaj, da nastopimo krepko in s ponosom. Kakor hitro naberete v svoji vasi 20 udov, kar ni veliko, ustanovi se tam podružnica.

Ob zaključku starega in ob pričetku novega leta se nadejamo, da ne ostane le pri golih obljubah, ampak da se vse prej naprošeno tudi uresniči in v tej nadi želimo našim dopisovalcem, sotrudnikom in čitateljem „Srečno in veselo novo leto!“ Uredništvo.

Oreh.

Dasiravno ima to drevo mnogo dobrega na sebi, kljub temu se nekaj let sem ne sadi skoraj nič orehov. V primeri z raznimi drugimi vrstami lesa, prodaja se orehov les najlažje in najdražje, prav tako tudi njegov sad. Katero jedrce podeli pecivu boljši okus nego orehovo? Saj če deneš tudi pust kruh v usta in obenem orehovo jedrce, zdel se ti bo kruh tak, kakor če bi bil zabeljen. Kdo izmed nas se ne spominja, kako je bilo lepo, ko smo še hodili v šolo in nam je

skrbna mamica privrgla h kruhu in jabolkam ali raznemu sušju pest orehov. Kako dober je bil potem kruh ali pogača, ni se več upirala, ampak šla je tudi ta v slast. Par požirkov vode na vrh in bilo je to takrat, ker ni bilo mogoče domov h kosilu vsled popoldanskega pouka, tečno in zdravo kosilo.

Zeló se ceni tudi njegov les in vsakdo je lahko vesel, če ima kako orehovo deblo, katero lahko vsak čas proda za drag denar. Prav to slednje je krivo, da so se kar brez pomisleka sekala orehova debbla in s tem je to drevo skoro zginilo iz naših krajev. Orehov les rabijo namreč za izdelovanje hišne oprave, a mnogo se ga potrebuje tudi za izdelovanje puškinih kopit. Ker se vedno poprašuje po tej vrsti lesa in ga je le malo več, sadi se lahko že naprej, ker bo isti vedno dražji. Še dandanes vidimo v marsikateri občini ob cestah v drevoredih platano, topol, divji kostanj in druga taka drevesa, ki dajejo edino le senco in nič drugega, dasiravno bi na istem mestu uspeval tudi oreh. Zakaj se ga ne sadi? Ni li morda oreh košato drevo, ki daje dovolj sence, ki ima le malo sovražnikov, posebno pa takih, ki bi objedali njegovo listje, poleg vsega tega pa dobimo od njega še sad ali orehe? Sicer pa se prodajo prav lahko tudi nezreli ali zeleni orehi, kajti take orehe rabijo za orehov liker, jih ukuhavajo v sladkorju i. t. d.

To drevo uspeva najbolje v solčnih, odprtih legah, samo da ni zemlja preplitva in premokra in kjer ni pomladanskih mrazov. Najboljša zanj je zemlja, ki ima v sebi nekoliko apna.

Ker se po orehovich drevesih premalo poprašuje, zato jih dobimo redko kedaj v kateri drevesnici, in primorani smo večinoma izgojiti jih sami doma. Izgoja orehovich debelc je tako priprosta, da si lahko vsak kmetovalec sam lahko izgoji debelca, ki jih potrebuje za se.

Mesec dni potem, ko se je orehe pobralo in so se nekoliko osušili, prekoplje naj se košček zemlje na vrtu eno lopato globoko in obenem poravna zemljo z lesenimi grabljami. Nato naj se razdeli prekopano zemljo podolgem na lešice, ki naj bodo široke od srede ene stezice med posameznimi lešicami do druge 1'30 m in nategne potem vrvico povprek čez lešice, nakar se posadi oréhe enega od drugega po 10 cm narazen in kaka dva prsta globoko v zemljo. Vrsta naj bo oddaljena od druge kakih 20 cm. Prvo leto ni treba drugega kakor zemljo rahljati in pleti.

V jeseni, ko jim je listje odpadlo, naj se jih izkoplje in prisuje z zemljo. Prekoplje naj se potem drug kos zemlje $\frac{1}{2}$ m globoko in

počaka, da se zemlja nato sesede. Ob daljših robih naj se potakne v zemljo na vsakih 70 cm kratke palčice, da se označi oddaljenost vrst. Ko je to dovršeno, napne naj se vrstica od ene palčice do druge in skoplje ob isti eno lopato širok in eno globok jarček in posadi naj se vanj orehove sajenice drugo od druge po 50 cm. Sajenicam naj se srčna korenina ali koren, ki je že prvo leto precej dolg, skrajša na polovico dolgosti z drevesnimi škarjami ali pa z nožem, debelce pa naj se pusti kakor je.

Prvo leto naj se pridno pleve in pusti, da se oreh prosto razvija, dasiravno ne požene bogve kako močno. Prvo leto pozno jeseni ali drugo leto zgodaj spomladi odreže se vse stranske mladike na vejni prstan, pusti pa vrh na miru. Poleti naj se jih pridno pleve in stranske poganjke, če so že precej dolgi, skrajša na 4 liste. Tretje leto naj se ravna ž njimi tako kakor v prvem in drugem. Koncem 3. kvečem 4. leta po sajenju v drevesnico, doseže debelce že več nego 2 m višočine, zato naj se nad 4—6 popkom nad to višočino prereže, da se mu izgoji vrh ali krona. Prerez na mladiki naj se pa zamaže s cepilnim voskom, drugače les gnije, ker ima prevelik stržen. Ko poleti požene in so poganjki, ki niso namenjeni za poznejšo krono, že precej dolgi, skrajša naj se iste s škarjami ali nožem na 4 liste.

V jeseni četrtega leta so že, kakor pravimo, izgojeni, zato naj se jih, ko jim je listje odpadlo, izkoplje in presadi na stalno mesto. Jame naj se pripravi kakor za sadna drevesa in posadi naj se jih prav tako.

Sedaj treba vsako nadaljno obrezovanje opustiti. Le če se veje med seboj križajo, naj se eno ali drugo odreže. Mesto pa, kjer se je kako vejo odrezalo ali skrajšalo, naj se zamaže s cepilnim voskom takoj, ker drugače les gnije. Če se že mora kako vejo odrezati ali skrajšati, naj se to stori takrat, keđar ni oreh sočen, ker drugače se izceja iz rane sok, ki se cedi po drevesu in deblo dobi vsled tega raka.

Oreh doseže starost 100 let in čim stareji je njegov les, tolikanj boljši je, ker premlad les je premehak, star pa je žilav in prožen.

Cena inseratom v „Prim. Gospodarju“.

10 mm čez celo stran = 20 mm 80 vin.	
10 mm do polovice strani 40 v	<p>Cena $\frac{1}{4}$ stranske širine se podvoji, ako želi stranka celo ši ino. — Za večkratno obnovljenje inserata se dovoli popust in sicer:</p> <p>Cena za $\frac{1}{4}$ leta to je za 6-kratno obnovljenje 10% » » $\frac{1}{2}$ » » » » 12 15% » » » » » » 1 25%</p> <p>Za priloge se zaračuni in sicer: do teže 10 gramov 10 K » » 20 » 18 » » » 30 » 16 »</p>
15 mm do polovice strani 60 v	
20 mm do polovice strani 80 v	
30 mm do polovice strani 120 v	
40 mm do polovice strani 150 v	
50 mm do polovice strani 180 v	

Ako se uvrstba ne ponovi vsaj 6X, se cena oglasov zviša za 10%.
 Reklamne priloge za trgovino po dogovoru.

O preskušanju in kaljivosti kmetijskih semen.

Od vsakterih semen zahteva se ne le samo, da so popolnoma zrela, popolno razvita in od takih maternih rastlin, ki so se odlikovale glede posebnih lastnosti, ki jih mora imeti posamezna rastlina, ampak da so tudi vsaj po večini kaljiva. Kmetovalcu ni vse eno, ali káli od posejanega, posebno pa kupljenega semena več ali manj semena. Kajti če poseje kaljivo seme, o katerem dvomi, da bo po večini kalilo, preveč na gosto, bodo mlade rastlinice pozneje druga drugo spodrivale in dušile, postanejo glistaste in pretegnjene. Nasprotno pa, če poseje pravilno seme, od katerega izkali le majhna množina, zgubi veliko prostora, dela in časa po nepotrebnem in to ni majhnega pomena.

Da se temu izogne, je najbolje, da prideluje kmetovalec, ako je le mogoče, vsa semena sam. S semenom, ki ga je sam pridelal in pravilno hranil, prihrani si mnogo denarja, mnogo truda, brezuspešnega dela in vrh vsega tega mnogo jeze. Glede takega semena je lahko gotov, da je kaljivo, ni pa vselej gotov, da mu izrastejo iz istega rastline, ki naj bi imele lastnosti matere. Pri raznih poljskih in vrtnih rastlinah pa je to različno. Tako n. pr. ne moremo pridelati pravih kolerab, jedilne pese, zgodnjega kapusa i. d. ako posejemo domače seme, kajti sajenice, izgojene iz semena takih rastlin, se pri nas takoj „zvržejo“, kakor pravimo. Vsi vemo n. pr., da je najbolje, če naročamo seme karfjola iz Italije, ter da se sajenice iz onega semena obnesejo najbolje.

Ker smo pa pogostoma primorani tudi kupiti seme drugje, zato priporočamo, naj se ga ne kupuje nikdar od takih, ki ga ponujajo po hišah, na trgu ali od takih trgovcev, ki nam ne morejo jamčiti za pristnost, še manj pa za kaljivost istega. Znano nam je, da pokupijo razne osebe za mal denar razna semena ne glede na to, ali so stara ali mlada tu pa tam in jih potem mešajo med novo ali pa med staro seme, koje potem prodajajo za dobro seme. Če poseje kmetovalec tako staro seme, izkali mu pogostoma le malo ali celo nič in mesto da bi to pripisal prodajalcu na rovaš, tolaži se s tem, da je temu kriva luna, na kojoj se o času setve ni oziral.

Toraj kupuje ali naroča- naj se tudi seme poljščin in zelenjave, od katere sami ne moremo pridelati pristnega, dobrega semena, vselej

le pri dobro znanih vrtnarjih in poljedelcih, ali pa s posredovanjem kmetijskih društev. Trgovcem in prekupcem ni mnogo zaupati. Vsak kramar hvali svojo robo, samo da jo lažje proda, pravi že ljudski pregovor. Razna semena so pa prvič dokaj draga, drugič pa s tem slabim semenom kmetovalec trpi precejšnjo škodo, zato je bolje, da tudi če že izda, ne izda po nepotrebem, ampak da ima tudi kaj koristi od vsega.

Kakor sem uže poprej pripomnil, nam ne kaže pridelovati v nekaterih krajih teh, v drugih drugih kmetijskih semen in primorani smo naročiti jih drugod. Poljedelci naj zahtevajo pri naročanju raznih semen, da jim trgovec jamči za čistost, posebno pa kaljivost semena. Tudi potem, ko je prejel zagotovilo, da je toliko in toliko semena kaljivega, naj bi ga na vsak način izročil v preskušnjo ali ga sam preskusil. To se izvrši na razne načine. Vzame ali odšteje se neko določeno število n. pr. 100 zrn, potem ko se je kupček dodobra mešalo in seme ali:

1. Zavije v mokro volneno cunjico in jo obesi v kak gorak prostor, a ne preblizu peči, še manj pa dene na peč. Od časa do do časa naj se jo pomoči z vodo, da bo vedno nekoliko mokra.

2. vzame naj se navaden krožnik, razgrne po njem navadni pivnik in ga polije z vodo. Na pivnik naj se na redko razgrne seme in pokrije nato z drugim v vodi namočenim pivnikom in postavi krožnik v gorak prostor.

3. vzame se podstavek za cvetlične lonce in pesek. Pesek naj se najpoprej na drobno preseje na kakem situ in nato dobro razžari na kaki železni plošči. Ko se je pesek popolnoma ohladil, naj se ga nasuje precej na debelo v podstavek in močno polije z vodo, da se napije, podstavek naj se potem drži nekoliko poševno, da preobilna voda odteče. Vrh namočenega peska naj se potrosi na tenko nekoliko suhega peska in poseje nanj odšteta zrna ter položi vrh krožnika kos šipe. Podstavek naj se postavi v kak prostor, ki ima približno 16° C.

Če je seme dobro in ima dovolj vlage in topline, izkali v kratkem, slabo in staro seme pa ostane gluho. Nekoliko dni pozneje, ko je seme izkalilo, vzame naj se male kleščice ali šestilo za risanje, izbere vsa izkaljena zrna in jih obenem prešteje, da se lahko potem ve, koliko semena je izmed odštetega in preskušnega izkalilo.

Ako pa pridelujemo razno kmetijsko seme doma, skrbeti moramo, da ga pobereмо o suhem vremenu, da ga pustimo dozoreti, nato omlatimo, izžmemo itd. slednjič očistimo ter razširimo na tenkem v zrač-

Pregledna tabela

o nekaterih vrtnih semenih, glede katerih se je dognalo, kako dolgo ohranijo kaljivost.

Vrsta semena	Ostane kaljivo		Vrsta semena	Ostane kaljivo	
	let	mes.		let	mes.
Artičoka	6	--	Melisa ali srčno zelje	2	—
Beli koren	3	—	Metica	1	—
Boreč	2	—	Motovilc	3	—
Brokelj	5	—	Paprika	3	—
Buče	3	—	Paštinak	2	—
Čebula, navadna	2	—	Pelin	1	—
Čebula, šalotka	2	—	Pesa, jestvena	4	—
Črni kimej	2	—	Pesa, krmska	4	—
Črni koren	3	—	Peteršilj	3	—
Dil	3	—	Por	2	—
Dinja ali sladk. melon.	6	—	Radič	6	—
Endivija, poletna	4	—	Rajsko jabolko	5	—
Endivija, zimska	7	—	Redkev in redkvica	5	—
Fižol	2	—	Repa	3	—
Grah	5	—	Rutica	2	—
Kapus, beli	5	—	Rožmarin	1	—
Kardon	3	—	Sivka	1	—
Kimelj, navadni	2	—	Sladki janež	7	—
Kiselca	1	—	Smrdilj	2	—
Korenje	4	—	Solata	4	—
Koromač nemški	4	—	Špargelj	3	—
Koromač italijanski	5	—	Špinača, navadna	4	—
Kumare	7	—	Špinača, novozelandska	3	—
Lubenica ali angurija	4	—	Ohrovt	5	—
Leča	2	—	Zelena, gomoljasta	3	—
Majoran	1	—	Žajbelj	4	—
Mangold ali bleda	4	—			
Materna dušica (timjan)	2	—			

nem prostoru v senci, da se dobro osuši. Če ga ne očistimo smeti in zemlje, se ne osuši zlepa, kali, plesni in gnije ter vsled tega zgublja kaljivost. Šele ko se je seme zadosti osušilo, shrani naj se ga v suhem prostoru, v katerem je toplina nizka in stalna. Kajti suhemu semenu škoduje tudi vlaga in menjajoča se toplina. Niti najhujši mraz ne more uničiti kaljivosti, a uničiti jo zamore menjajoča se toplina. Kaljivost zgubi seme tudi tedaj, če je preveč izpostavljeno zraku, zato naj se spravi, posebno pa vrtna semena v vreče iz gostega platna, še bolje iz papirja ali pa celo v steklenice, ker se ga tako obvaruje tudi pred mrčesom in mišmi. Vrečice z vrtnim semenom naj se obesijo pod strop, spravi v omare ali pa dene na stojala, kojim se je okovalo noge s ploščevino, da ne morejo miši do semen.

Vsako seme pa zgubi in sicer nekatero poprej drugo kasneje ali po daljših letih svojo kaljivost. Semena raznih poljščin, kakor n. pr. pšenica, rž, oves, ječmen in turšica ohranijo kaljivost približno dve, repica tri, lan in konoplje štiri leta. Nekatera starejša semena, če so še kaljiva, dajo potem le revne sajenice, nekatera pa take sajenice, ki več obrode. Tako n. pr. vzamejo vrtnarji rajši staro seme dinj ali sladkornih melonov in lubenic ali angurij, ter trde, da sajenice izgojene iz starega več obrode, nego one iz mladega semena.

Za zelenjadorejca je zelo važno, da ve, kedaj je bilo seme pridelano, zato naj dene k semenu vselej listek, na katerega je napisal leto, v katerem ga je pridelal. Važno je pa tudi zanj, da ve vsaj približno, kako dolgo ostanejo razna zelenjadna semena kaljiva. Zato naj podamo tu nekako pregledno tabelo, iz katere se razvidi, kako dolgo ohranijo zelenjadna semena svojo kaljivost.

Cesarski zavod za svilarstvo v Tokiju.

Glavna vira kmetijskih dohodkov na Japonskem sta riž in svila. Samega riža pridelajo tam za $1\frac{1}{2}$ milijarde, svile pa najmanj za kakih 400 milijonov kron. Iz tu navedenega je lahko umljivo, zakaj si prizadeva Mikadova vlada že skozi več desetletji na vse mogoče načine, da bi svilorejo, ki je zelo važen vir dohodkov za tamošnje pre-

bivalstvo, dvignila na čim višjo stopinjo. Statistično je dokazano, da so dosegli Japonci, kar se tega tiče, res izreden uspeh. Kakor smo posneli iz natančnih statističnih podatkov, ki jih priobčuje kupčijska zbornica v Jokohami vsako leto, izvozilo se je iz pristanišča v petih letih t. j. od leta 1872 do konca 1876, približno vsako leto 754.200 kg surove svile; v poznejših petih letih t. j. od 1902 do konca 1906 je pa letni izvoz narastel na 4,865.000 kg.

Če vzamemo ceno, kakršno ima svila dandanes v Evropi, pride se tam svile za 200 milijonov kron, toraj za kakih 20 milijonov več nego pridelava svile Italija. Približno toliko surove svile, kolikor se je izvozi, pa porabijo v državi sami ker se Japonci radi oblačijo v svilo, deloma pa jo podelajo v svilno blago, ki ga potem razpošiljajo v druge kraje. *)

Kakor na Kitajskem, tako so se zavzeli za svilorejo tudi na Japonskem dvoru, posebno pa cesarice že od nekdaj in sodelovle so so same pri uzornih rejah, ki so jih gojili na dvoru, da so dajale s tem dober izgled kmečkemu prebivalstvu.

Ko se je pojavila pri tamošnjih sviloprejkah koščavost, kjer jo nazivljajo „Birischi“ in ko so dognali, kako veliko škodo je napravila, izbrali so posebno komisijo in ji dali nalog, naj bolezen proučuje in naj predlaga poteni glede sredstev za zatiranje iste. Na predlog te komisije so ustanovili potem leta 1884 prvo svilarsko poskuševališče v Tokiju in izdali tozadevna pravila, po katerih se ima izvršiti obvezno preiskovanje svilodnega semena v celi državi. Ker je postajala sviloreja od leta do leta vedno važnejša za Japonsko, ustanovili so pozneje za južne kraje še en zavod za svilarstvo v Kijotu.

Glasom cesarskega odloka so leta 1896 razširili delokrog svilarskemu poskuševališču v Tokiju in ga prekrstili v svilarski zavod. Omenjeni zavod se bavi že kakih pet let tudi z racionelnim motanjem svile kar je velikega pomena, glede naraščajočega izvoza surove svile. Zavod ima sedaj dva oddelka, eden teh se peča z izrejo sviloprejk, drugi pa z motanjem svile. Prvi oddelek ima sledečo nalogo :

1. Da poučuje o razumni izreji sviloprejk.
2. Da proučuje in izvaja različne poskuse glede sviloreje.
3. Da poučuje s pomočjo potovalnih učiteljev svilorejo po deželi.
4. Da razširja seme takih svilodnih plemen, ki so se najbolj obnesle.

5. Da daja nasvete.

*) Glej I. Bolle „Sviloreja na Japonskem“ stran 41—46 od l. 1898.

Drugi oddelek pa ima nalogo:

1. Da poučuje o racjonelnem motanju svile.
2. Da proučuje in dela razne poskuse glede motanja svile.
3. Da prireja poučna potovalna predavanja in razkazuje praktično, kar se tiče motanja svile.
4. Da daje tozadevne nasvete.

Oba oddelka priobčujeta skupna poročila o njunem delovanju in sestavljata statistiko o sviloreji celokupne države.

Poučuje se v posebnih tečajih. Tečaji o svilarstvu so za moške in trajajo tri leta, oni za motanje svile so za ženske in trajajo dve leti, vrhu tega se prirejajo še posebni tečaji, ki trajajo le nekaj dni. V prvo šolo se sprejemajo moški, ki so dovršili srednjo šolo, v drugo pa ženske, ki so dovršile meščansko ali ljudsko šolo.

Pouk se vrši potom predavanj in obsega tudi praktične vežbe ter se razteza na razne pomožne predmete, kakor tudi na moderno svilorejo in motanje svile.

Ravnatelj zavoda je g. Jevajiro Hondo in njemu je prideljenih 8 profesorjev in 12 asistentov. Potovalnih učiteljev za svilorejo je 10, poleg teh pa je pri oskrbništvu še 6 drugih uradnikov, toraj obstoji učno osebje iz 37 oseb.

Doslej je dovršilo šolo 1915 učencev in 2107 učenk, poleg teh pa je bilo izurjenih v razkuževanju svilorejnic 143 gojencev, ki so morali poskrbeti za razkuženje takih svilorejnic, v katerih so se položile sviloprejk zajedave glivice. Semena boljših svilodnih plemen se je razdelilo doslej brezplačno od kakih 463.000 metuljev ali 7000 onč po 25 gramov.

Predavalo se je o sviloreji na več krajih in zavodu dospe nad 100 zahtev glede predavanj po deželi, ali učno osebje, ki je v to svrhu nastavljeno, zmaga komaj polovico teh.

Tudi na znanstvenem polju deluje zavod zelo uspešno, vrh vsega pa izdaja in razpošilja na tisoče in tisoče poročil vse svilorejske pokrajine. Tak pismen pouk ima namen poučiti svilorejce v napredkih v sviloreji.

Zavod za svilorejo se nahaja v Nischihari pri Tokiju in obsega nad 2 hektara, drugih $7\frac{1}{2}$ ha pa so obsajeni z murvami v svrhu dobave potrebnega listja. Samo poslopje, kakor stanovanja, svilorejnice, laboratorij in motalnice zavzemajo prostora $\frac{3}{4}$ ha.

Ta in druga poročila smo posneli iz knjige v angleškem jeziku, ki je izšla pred kratkim v Tokiju pod naslovom „Calendar of the

Tokyo Sangyo Koshujo (Sericultural Institute)". Ta zavod z njegovo sedanjo organizacijo, ki smo jo tu tu na kratko opisali, nam daje nov dokaz, kako napreduje Japonska.

Tudi tam priznavajo, da se doseže zaželjen uspeh v sviloreji le tedaj, ako zavodi pridno delujejo in vzbujajo zanimanje pri ljudstvu, kar potrjujejo tudi naše besede, ki smo jih izrazili o priliki našega potovanja po Japonskem in ki se glase: *)

„Pred vsem moram naglašati, da je naredila Japonska v zadnjem času tudi glede sviloreje velikanski korak, saj ga občutimo tudi na evropskih trgih, kamor dohaja iz onih daljnih dežel vsako leto več surove svile. Ta napredek pa se je izvršil v teku malih let ne samo zaradi tega, ker Japonci ročno izkoriščajo znanstvene pridobitve, ampak posebno zaradi tega, ker je japonskemu svilorejcu tako rekoč prirojena ljubezen do sviloreje, vsled česar on z največjo skrbnostjo, natančnostjo in vstrajnostjo goji svoje sviloprejkice; zato pa mu veliko bolje uspevajo kakor našemu svilorejcu, kateri je v obče malobrižen. V tem tiči tajno sredstvo japonskih svilorejcev, od katerih bi se naši lahko marsikaj naučili; in tej neumorni marljivosti se ima Japonec zahvaliti, da sviloprejkine bolezni, katere nadlegujejo njegove reje enako kakor v Evropi, ne prinašajo takih porazov, kakoršnim so izpostavljene včasih naše sviloprejkice.“

I. B.

Novi zakon glede zatiranja kužnih bolezni.

Kakor smo posneli iz uradnega poročila, je predložila vlada poslanski zbornici nov načrt zakona, tičoč se zatiranja kužnih bolezni pri živalih.

Potom zakona, ki je stopil v veljavo dne 20. februarja 1880, se je doseglo sicer glede zatiranja kužnih bolezni prav povoljne uspehe, vendar ne odgovarjajo v zadnjem času določila tega zakona napredku živinozdravske vede in razvoju prometa z živino. Poleg tega pa je, odkar obstoji ta zakon, cena domačim živalim znatno poskočila, oziroma je šlo mnogo živine pod zlo in se je promet živine oviral, ker

*) b. r. stran I.

so morale oblasti poseči vmes, da so preprečile splošno zlo. To je povod, da so se kmetijski krogi in oni zaupniki, ki so imeli nalog ta zakon proučiti, zavzeli za to, da se ta zakon spremeni. Ker se pa pri varstvu živine ne gre le za koristi posameznikov, ki se bavijo z živinorejo, temuč tudi za splošni ljudski blagor, je bilo neobhodno potrebno, da se tozadevni zakon temeljito predrugači.

Po tem predlogu, ki se ga je izročilo zbornici, so določila glede varstva domače živinoreje pred zanašanjem kužnih bolezni iz inozemstva natančneje opisana in prilagodenjena sedanjim prometnim razmeram.

Da se ne bodo razširjale kužne živalske bolezni in da se jih na primeren način zatre v okolišu, ki je podvržen zakonu, se predpisi glede doprinašanja živinskih potnih listov razširijo, uvede se živinozdravsko nadzorstvo nad živinskimi trgi in tudi živinozdravsko pregledovanje živine na železnicah in ladijah se bo natančneje izvajalo.

Uvedejo se tudi zakonite določbe glede cepljenja ali vbizgavanja, dalje glede priskrbovanja zdravil in končno glede uničevanja oziroma podelovanja živalskih trupel in posameznih delov istih.

Uvrsti se med kužne ali nalezljive bolezni, o katerih se je moralo doslej takoj sporočiti pristojni oblasti, tudi goveja sušica ali jetika določene vrste, kuga pri govedu in divjačini in garje pri oslih, mulah in mezgih in poskrbi se za to, da se bode ravnalo od strani živinozdravskih nadzorstev po načinu, ki bo odgovarjal današnjim modernim zahtevam.

Ker se je pokazalo po dosedanjih izkušnjah, da se zatro kužne bolezni najlaže ako se takoj pobije in uniči bolne in sumljive živali, zato se ima pravica do tega od strani države v tem smislu razširiti.

Ako se pa to uvede, razume se samo ob sebi, da se tudi tozadevna dosedanja odškodnina od strani države poviša na podlagi splošno priznanega pravila, da se škodo, ki se jo je posamezniku na njegovem premoženju prizadelo, tudi od strani države povrne.

Doslej se je izvajal ta racionalni način le pri goveji kugi, sušici ali jetiki, prešičji kugi in v določeni meri tudi pri smrkavici. Odslej pa se razširi tako ravnanje tudi na vsaktero kužno bolezen in omogoči s tem, da se bo smelo proti primerni odškodnini in v posebnih slučajih pobiti tudi one živali, ki imajo bolezen v gobcu, na parkljih ali pa sušico. Dalje se bo skrbelo tudi za to, kar je iz zdravstvenih ozirov zelo važno, da vsakdo takoj naznani pristojni oblasti, ako zbolí živina na vraničnem prisadu ali gnilih bulah, ker se s tem ne le prepreči razširjanje bolezni, ampak tudi zabrani, da ne pride meso

sumljivih živali v promet. Skrbeti se hoče tudi za to, da se podeli v gotovih slučajih nagrade onim, ki bi pravočasno naznanili kak slučaj živinske kužne bolezni, da bodo zamogle pristojne oblasti takoj ukreniti vse potrebno. Razkuževanje se bo izvrševalo na državne stroške in povrne se prizadetemu tudi škodo, ki bi mu nastala na predmetih vsled razkuževanja, kar je doslej posebno hudo zadelo male živinorejce.

Ker se je dognalo po sedanjih znanstvenih izkušnjah, da je poseben način vbризgavanja pod kožo ali cepljenje najboljše sredstvo zoper posamezne kužne bolezni, odškoduje se — kakor že omenjeno — tudi tako žival, ki bi vsled obrizgavanja pod kožo po oblastveni zapovedi na tem poginila.

Dasiravno se je moralo pri zatiranju nalezljivih živalskih bolezni strogo držati pravila, da se ima nastopati strogo in energično, vendar se je oziralo v tem predlogu tudi na to, da se uvedejo olajšave povsod tam, kjer dopuščajo v to živinozdravske policijske okolščine.

Tako na primer se imajo živinozdravniški predpisi takoj omejiti, ako ni več nevarnosti, in takoj zopet dovoliti promet z živino. Prav tako se bode v bodoče preprečilo pobijanje vseh onih psov, ki tekajo za časa izdane prepovedi okrog brez nagobčnika, ter se to v posebnih slučajih pod posebnimi pogoji lahko opusti.

Uvesti se imajo tudi glede kazenskih določeb nekake spremembe. Zoper lahke prestopke ne bo nalagala kazni sodnija, ampak politična oblast in določiti bo kazen na podlagi natančne preiskave t. j. določiti, kako velik je prestopak.

Ako se ta predlog vzakoni, dosegla je najvažnejša kmetijska stroka veliko zaščito in v ljudskih krogih se lahko z novimi močmi poprimejo živinorejce. Stvar vsakega posameznega pa naj bo, da se bo strogo držal odredb, ki jih bo navajal zakon in da pojde na roko predstojnim oblastim, da se lažje obvaruje naša živina pred kužnimi boleznimi v korist vseh brez izjeme.

GOSPODARSKÉ DROBTINICE.

Nevarnost za našo živinorejo. Vitez Simitsch-Hohenblum je izračunal in poroča v „Dunajskem poljedelskem listu“, da se je od

1. septembra, odkar je srbska pogodba začasno v veljavi, izvozilo iz Srbije 219.984 kg govedine in 152.439 kg svinjine. Zaradi tega so cene silno padle. Na dnnajskem trgu za klavno živino je padla cena od 19. p. m. pri kvintalu in pri vseh vrstah živine za 3—4 K, na trgu za prešiče pri kvintalu 6—7 K. 1500 prešičev se ni moglo niti prodati, ker presega ponudbo vsled srbskega uvoza potrebo. Dne 26. t. m. so padle cene še bolj.

Vsled ogrske nagodbe pa se je tudi uvoz iz Ogrske tako dvignil da so mogli uvoziti Ogrri v času od januarja do septembra t. l. za 18 milijonov K razne živine več, kakor v istem času lanskega leta.

Sam poljedelski minister dr. Ebenhoch poroča v „Fremdenblattu“, da je izračunal, da se je znižal avstrijski izvoz živine v inozemstvo od izvoza lanskega leta za 68 milijonov kron.

Glavni tajnik štajerske kmetijske družbe Juvan je pa izračunal, da je cena živini v zadnjem času splošno padla za 30—50 odstotkov.

Tomazeva žlindra in kajnit se sprimeta v kepe, ako se jih hrani v kakem vlažnem prostoru. Na redilnih snoveh, ki jih imata v sebi, kakor Tomazeva žlindra na fosforovi kislini in kajnit na kaliju, sicer ne zgubita, vendar se v kepah ne moreta rabiti pravilno za gnojenje, ampak se morajo te kepe najpoprej zdrobiti. Če se je kupilo umetna gnojila, dokler so bila še v prahu in ne v kepe sprijeta, naj se jih ne hrani predolgo, ampak najbolje je, da se jih porabi takoj.

V trati po olepševalnih vrtilih raste pogostoma mnogo mahu, ki ovira travo v rasti. Da se mah zatre brez poškodbe trave, je najbolje če se porabi za to železni vitrijol ali zelena galica. Zelena galica travi ne škoduje, marveč še le pospeši rast iste. Rastopi naj se v to svrhu kilogram te galice v 30—40 litrih vode in poškropi s to raztopino z mahom obrasteno trato. Ako je površina velika, raztrosi naj se na vsak hektar 600—800 kilogramov prav drobno stolčene ali v prah semlete galice po trati. Mah na to pogine, trava se močno razraste, pridelala se več sena, katero te stroške pokrije.

J. Kopač svečar Gorica, ulica sv. Antona 7. priporoča voščene sveče, med najboljših vrst; zajamčeno pravi pitanec za čebele. Cene tako nizke, da izključujejo vsako konkurencu.

A. Primožič,

slovenski optikar Gorica na Korju priporoča slav. občinstvu svojo veliko zalogo optičnih izdelkov in vicer vsake vrste očal. barometre, toplomerje, daljnogleda, povečevalna stekla, tehtnice za mošt, mleko itd Sprejema naročila in poprave in pošilja na dom.

Ivan Bednarik v Gorici, via della Croce 6, priporoča svojo knjigovoznico.

Železna orala, koja potrebujejo le polovico vlačne moči od navadnih, lahko vodljive, pripoznane od prvih naših kmetovalcev za najbolje, se dobivajo v moji zalogi tukaj. Njih uzorec, kakor tudi uzorec mojih škropilnic proti peronospori se dobi v zalogi kmet. društva v Gorici. Uljudno se priporočam za odjemanje. **ZIVIC i DRi. Trst, Trgovinska ulica št. 2.**

Peter Cotič čevljarsk mojster v Gorici Raštel št. 32 in Gosposka ulica št. 1. Zaloga vsakovrstnih čevljev za odrasle in otroke. Naročila z dežele se po pošti dostavljajo.

Cepljene Irte, raznih vrst na raznih podlagah (I. in II. vrste), kolči in bilfe raznih vrst ima na prodaj po jako ugodnih cenah posestnik in lastnik trtnice **Forčič** in drug v Komnu na Krasu.

NARDINI & WOLF

izključno zastopništvo tovarne „**ETERNIT**“ za celo Primorsko cementne asbestove plošče za pokrivanje streh

Gorica via Vetturini št. 11

Najboljši krov sedanjosti **Eternit-Skrilj**, lahek, čvrst, varen proti burji, nevihti in ognju.

Goriško kmetijsko

Korenjski trg,

ima v svoji zalogi in razprodaja
potrebščine

Lanene in sezamove tropine;
Žveplenokisli kalij s 96°/_o kalija;
Kalijevo sol 40°/_o;
Klajno vapno po 28 vin. *kg*, cela vreča 50
kg po 24 vin. *kg*;
Petrina v posodah po *kg* 6¹/₄ in 12¹/₂ cena
kg po 40 vin. K tej spadajoči papir *kg*
80 vin.
Otrobi sredne I. vrste vreča 8 K in po
5 K 30 vin.; Posenke (noli) I. vrste vreča
6 K 50 vin.;
Vinski zakoni 10 vin.;
Rafijo za vezanje po 1 K *kg*;
Škropilnice za trte in za drevje, žveplalnike;

**Društvo naročuje nadalje vse
po najnižjih**

društvo v Gorici

Attemsova palača

svojim članom sledeče kmetijske
in gnojila:

Ročne okopalnike za okopavati, pleti, gra-
biti, sejati, osipavati itd od K 13·50 do
K 72;
Okopalnike za polje za enega konja po-
sebno pripravne za razna dela po 65·50 K;
Železne in lesene pluge za polje in vino-
grade od 118 K naprej;
Travniške brane od 70 K do 80 K;
Trosilne torbe za umetna gnojila, razpršil-
nike za gnojnico in sesalke za gnojnico.
Slamoreznice najboljše vrste.

Za posestnike, bivajoče v Ajdovščini in
okolici, je glavna zaloga pri g. Josipu Berbuč
v Sv. Križu pri Ajdovščini.

**druge kmetijske potrebščine
cenah.**

Sodba se glasi!

Da si od zdaj naprej nabavi vsak za se, kakor
za svojo rodbino

obleko, pokrivalo,
perilo, čevlje pri znani tvrdki

J. MEDVED, Gorica

Corso G. Verdi 38.